This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

LV
19
283

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Lv 19.283

Harvard College Library

FROM THE

SALISBURY FUND

Given in 1858 by STEPHEN SALISBURY, of Worcester, Mass. (Class of 1817), for "the purchase of books in the Greek and Latin languages, and books in other languages illustrating Greek and Latin books."

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE EPODO HORATII

CATALEPTIS VERGILII INSERTO.

SCRIPSIT

GEYZA NÉMETHY

ACADEMIÆ LITTERARUM HUNGARICÆ SODALIS.

(Commentatio in consessu Academiæ Litt. Hung.
die 2. Martii a. 1908. recitata.)

BUDAPESTINI

SUMPTIBUS ACADEMIÆ LITTERARUM HUNGARICÆ

MCMVIII.

Digitized by Google

Lv 19.283

Salisbury fund

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

Digitized by Google

De epodo Horatii Cataleptis Vergilii inserto.

Inter Catalepta Vergilii, Academia Amplissima!, sub numero XIII. legitur epodus, quem Vergilio tribui non posse vel ex eo elucet, quod auctor vss. 1—4. se terra marique militasse gloriatur. *Hoc carmen* ab editoribus Vergilii huc usque neglectum *Horatio vindicandum esse* censeo.

Horatiana enim est primum forma metrica a nullo alio poeta usurpata, trimeter iambicus cum dimetro iunctus, de quo Horatius Epist. I. 19, 23—25:

... Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.

Deinde vss. 1—4. huius epodi:

Iacere me, quod alta non possim, putas,
  Ut ante, vectari freta
Nec ferre durum frigus aut æstum pati
  Neque arma victoris sequi,

mirum in modum congruunt cum Hor. Carm. II. 6, 5—8:

Tibur Argeo positum colono
Sit meæ sedes utinam senectæ,
Sit domus lasso maris et viarum
Militiæque;

agitur enim utrobique de bellis terra marique gestis et de laboribus longarum viarum. Elocutio autem epodi, quod infra ex adnotationibus elucebit, adeo Horatiana est, ut quivis pæne versus commode possit cum aliquo loco Horatiano conferri.

Digitized by Google

Sed, quod maximi est momenti, Horatius ipse hoc carmen sibi vindicat iniecta, ut ita dicam, manu Epod. 17, 56—59., ubi Canidia venefica ita minatur poetæ:

Inultus ut tu riseris *Cotyttia*
Volgata, *sacrum liberi Cupidinis*,
Et Esquilini pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?

Poeta hoc loco vss. 58—59., ut inter omnes interpretes constat, alludit ad Sat. I. 8., ubi agitur de Canidia in Esquilino magica sacra faciente; vss. autem 56—57. mea quidem sententia referendi sunt ad vss. 19—22. huius epodi:

Non me vocabis spurca per *Cotyttia*
  Ad *feriatos fascinos*,
Nec te movere lumbulum in crocotula
  Prensis videbo altaribus.

Canidia igitur duas res obicit Horatio: primum, quod Sat. I. 8. veneficium suum Esquilinum omnibus notum fecerit, deinde, quod hoc epodo mysteria Cotyttus deriserit atque vulgaverit.

Præterea etiam Sat. I. 8. Horatius ad hoc ipsum carmen alludit. Legimus enim vss. 37—39. satiræ laudatæ (verba Priapi in Mæcenatis horto stantis):

Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum
†*Iulius*† et fragilis *Pediatia* furque Voranus,

ubi Porphyrio, scholiasta Horatii, (ad vs. 39.) hæc adnotat: «*Pediatius* eques Romanus honesto patrimonio consumpto etiam castitatem †*moris amiserat*† et indulgentia parentum mollis evaserat, ut omnem libidinem cum voluptate pateretur. Propter quod eum Horatius *feminino nomine Pediatiam*, non Pediatium appellavit; ob eandem causam et *fragilem* dixit, id est mollem.» *Agitur* autem *in hoc epodo de eodem Pediatio* equite Romano, quem Cæsar Octavianus in sollemni equitum probatione *improbare*, i. e. ordine equestri movere debeat propter mores impuros, cf. vss. epodi 9—10:

Digitized by Google

Quid, impudice et *improbande* Cæsari,
Seu furta dicantur tua;

qui patrimonium suum helluando consumpsit, cf. vss. 11—12:

Et helluato sera patrimonio
In fratre parsimonia;

qui puerilibus annis, a parentibus certe parum diligenter custoditus, inter viros convivia celebrans constupratus est, cf. vss. 13—16:

Vel acta puero cum viris convivia
Udæque per somnum nates
Et inscio repente clamatum super:
Talasio, Talasio;

qui cinædus evaserat, ut omnem libidinem cum voluptate pateretur, cf. vss. 19—24:

Non me vocabis spurca per Cotyttia
Ad feriatos fascinos,
Nec te movere lumbulum in crocotula
Prensis videbo altaribus
Flavumque propter Thybrim olentes nauticos
Vocare . . .

Hunc igitur equitem Romanum Horatius Sat. I. 8, 39. *Pediatiam,* non Pediatium appellat, quia iam in hoc epodo *feminam* eum nominavit vs. 17:

Quid palluisti, *femina?* An ioci dolent?

Quin etiam loci corrupti Horatii et scholiastæ Porphyrionis maxima cum verisimilitudine possunt collatione huius epodi emendari. Nam Sat. I. 8, 38—39:

. . . atque in me veniat mictum atque cacatum
†*Iulius*† et fragilis Pediatia furque Voranus,

procul dubio corruptum est et ab omnibus editoribus cruce notatur *Iulius* rectissimeque dicit *Kiessling* in editione sua: «*Iulius,* das vornehmste Gentile der Zeit, ist zur Bezeichnung eines verkommenen Menschen platterdings unmöglich.» Cum autem Porphyrio in adnotationibus suis nomina Pediatii et Vorani optime explicet, contra de Iulio nullam faciat mentionem, Sat. I.

Digitized by Google

8, 39. *non fuisse* olim *tria nomina propria* iure suspiceris. Notandum deinde a Porphyrione non solum mollitiem Pediatii, sed etiam patrimonium ab eo consumptum commemorari, unde etiam apud Horatium de helluatione Pediatii quidquam olim lectum fuisse sponte sequitur. Scribendum igitur:

> ... atque in me *veniat* mictum atque cacatum
> **Helluo***) **vel** fragilis, Pediatia, fur**ve** Voranus,

ubi *helluo* opponitur *furi,* sicut *Pediatius Vorano,* conferendusque vs. 10. huius epodi: «Et *helluato* . . . patrimonio» *Helluo fragilis* i. e. mollis et impudicus, ut Cic. Agr. I. 7 : «impurus helluo» et Cic. De dom. 25: «helluo spurcatissimus» ; ad parallelismum (helluo — fur, Pediatia — Voranus) cf. Hor. Sat. I. 8, 11: «Pantolabo scurræ Nomentanoque *nepoti*» i. e. helluoni. Pro *et* et *que* autem scriptum fuisse *vel***) et *ve* verisimile fit ex eo, quod vs. 38. in codicibus *veniat* reperitur, non *veniant.*

Apud Porphyrionem denique corrupta sunt: «etiam castitatem †*moris amiserat*†», ubi certe non agitur de castitate Pediatii amissa; nam corruptum fuisse puerum Pediatium propter indulgentiam parentum postea commemoratur, unde eum non patrimonio consumpto, sed multo ante vivis parentibus castitatem amisisse elucet. Quare pro *moris amiserat.* scribendum **sororis vendiderat** conferendique vss. 7—8. huius epodi:

> Per *prostitutae* turpe contubernium
> *Sororis* — o quid me incitas?

Restat igitur, auditores doctissimi, ut totum epodum ex his rebus nunc primum detectis explicare atque interpretari temptemus. Quam ob rem ex recensione mea hic sequitur carmen adnotationibus exegeticis et criticis instructum atque versione Hungarica. Dulcis enim lingua nostra sit prima, in quam *Horatii epodus duodevicesimus* — nam huc usque septemdecim erant noti — pristino sensui redditus convertitur. Potest certe hoc poema in Hungaricum ita transferri, ut rerum obscenitas mitigetur, remaneat tamen vis sententiarum vere Archilochea.

---

*) Scribitur etiam *elluo* et *eluo*, quod ad *Iulius* proxime accedit.

) An scribendum potius **seu?

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

EPODUS XVIII.

Digitized by Google

IN PEDIATIUM EQUITEM ROMANUM.

Iacere me, quod alta non possim, putas,
  Ut ante, vectari freta
Nec ferre durum frigus aut æstum pati
  Neque arma victoris sequi.
Valent, valent mihi ira et antiquus furor
  Et lingua, qua par sim tibi.
Per prostitutæ turpe contubernium
  Sororis, o quid me incitas?
Quid, impudice et improbande Cæsari,
  Seu furta dicantur tua
Et helluato sera patrimonio
  In fratre parsimonia
Vel acta puero cum viris convivia
  Udæque per somnum nates
Et inscio repente clamatum super:
  Talasio, Talasio!
Quid palluisti, femina? An ioci dolent?
  An facta cognoscis tua?
Non me vocabis spurca per Cotyttia
  Ad feriatos fascinos,
Nec te movere lumbulum in crocotula
  Prensis videbo altaribus
Flavumque propter Thybrim olentes nauticos
  Vocare, ubi adpulsæ rates
Stant in vadis cæno retentæ turbido
  Macraque luctantes aqua;

Digitized by Google

PEDIATIUS RÓMAI LOVAGHOZ.

Gyávának tartasz-é, mert nincs módomba már
  Hajózni a nyilt tengeren
S tűrvén kemény fagyot s a forró nap hevét
  Követni a győztes táborát?
De él még bennem, él a harag s a régi düh
  S van nyelvem megvívnom veled.
Testvérhugodra, kit te hitvány ágyasul
  Eladtál, oh mért ingerelsz,
Parázna rongy, kit a rendből Cæsar kidob,
  Ha megérti tolvajságidat
S hogy mint akartad eldorbézolt jussodat
  Öcséden, későn, venni meg;
Egykor hogy ittál, férfiak között gyerek,
  Midőn megestél részegen,
S a még alvó fölött hangzott a nászi dal:
  Talasio, Talasio!
Mért sáppadsz, asszony? Bánod már szerelmeid?
  Ráismersz bűneidre már?
Nem csalsz te engem czéda latraid közé
  Cotytto ocsmány ünnepén,
Mikor szent tánczban a faracskád mozgatod
  Selyemruhácskát öltve föl;
Nem látlak hívni a szagos matrózokat
  A szőke Thybris partjain,
Hol piszkos sárban ott rekednek a hajók
  S küzködnek a sekély vizen;

Digitized by Google

Neque in culinam ad uncta novendialia
  Dapesque duces sordidas,
Quibus repletus ut salivosis labris
  Obesam ad uxorem redis,
Exæstuantis dente solvis pantices
  Udisque lambis saviis.
Nunc læde, nunc lacesse, si quicquam vales!
  Et nomen adscribo tuum:
Cinæde Pediati, tuæ liquere opes
  Fameque genuini crepant.
Videbo habentem præter ignavos nihil
  Fratres et iratum Iovem
Scissumque ventrem et hirneosi patrui
  Pedes inedia turgidos.

Digitized by Google

Se nem viszel kilencz napos sírok közé
  Fölfalni a holtak ételét,
Mivel ha jól laktál s a nyálad folyni kezd,
  Elhízott nődhöz visszatérsz
S fogaddal ösztökélve vágyait, vele,
  Mint lánynyal lány, bujálkodol.
Most sértegess, silány, most ingerelj, ha tudsz!
  Versemben állni fog neved:
Elúszott pénzed, szajha Pediatius,
  S éhségtől csattog a fogad.
Megérem, mid se lesz, csupán a sorsharag
  És ingyenélő véreid,
Repedt tested meg vén bátyád sérvése és
  Ínségtől görcsös lábai.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADNOTATIONES.

Digitized by Google

Liber in adversos hostes stringatur iambus.
Ovid. Rem. 377.

Digitized by Google

ADNOTATIONES.

V. 1—2. *Iacere me . . . putas,* infirmum atque imbellem esse opinaris; ut Tibull. I. 4, 31—32: «Quam *iacet,* infirmæ venere ubi fata senectæ, Qui prior Eleo est carcere missus equus» et ibid. II. 5, 109—110: «*iaceo* cum saucius annum Et faveo morbo.» Cf. etiam Propert. I. 6, 25: «Me . . . quem voluit semper fortuna *iacere.*» Videtur Horatius a Pediatio, dignitate equitis Romani elato, iurgio lacessitus esse, quod olim victas partes esset secutus libertinoque patre natus legioni Romanæ imperitasset tribunus, unde infra vs. 33: «Nunc læde, nunc lacesse.» Cf. Hor. Sat. I. 6, 45—50: «Nunc ad me redeo libertino patre natum, Quem rodunt omnes libertino patre natum, Nunc quia sim tibi, Mæcenas, convictor, at olim, Quod mihi pareret legio Romana tribuno.» Quod Horatius certe ægre ferebat eo potissimum tempore, cum ex bello, ubi iam tribunus fuerat iusque sibi adquisiverat ad honores summos adipiscendos, inter victos rediens agroque paterno veteranis triumvirum adsignato spoliatus scriptum quaestorium sibi comparare coactus est. Cf. Hor. Epist. II. 2, 47—52: «Civilisque rudem belli tulit æstus in arma Cæsaris Augusti non responsura lacertis, Unde simul primum me dimisere Philippi, Decisis humilem pennis inopemque paterni Et laris et fundi paupertas impulit, audax Ut versus facerem.» Simile quid ei evenisse videtur iam in castris Bruti; cf. Porphyr. ad Hor. Sat. I. 7, 1: «P. Rupilius cognomine Rex, Prænestinus . . . proscriptus a triumviris confugit ad Brutum et inter comites habitus est. Ibi militantem Horatium Flaccum iurgio lacessivit, propter quod amaritudinem stili poeta in eum strinxit.» Ut igitur P. Rupilium ultus est scribendo in eum Sat. I. 7., ita invectus est hoc epodo in Pediatium. — *Ut ante, vec-*

Digitized by Google

tari freta, ut olim (a. 42. a. Chr. n.) bello Philippensi, quo classis Bruti stationem habebat Neapoli, in portu Philipporum, et perpetuo navigabat inter hunc portum et insulam Thasi, unde commeatus castris advehebantur. Videtur igitur Horatius una cum Pompeio Varo aliquamdiu expeditionibus maritimis, deinde in terram egressus pugnæ ultimæ Philippensi interfuisse; post cladem autem acceptam Horatius se dedidit Octaviano, Pompeius Varus per mare effugiens Sexto Pompeio se adiunxit. Cf. Hor. Carm. II. 7, 1. sqq.: «O sæpe mecum tempus in ultimum Deducte Bruto militiæ duce ... Pompei, meorum prime sodalium ... Tecum Philippos et celerem fugam Sensi ... Sed me per hostes Mercurius celer Denso paventem sustulit aere: Te rursus in bellum *resorbens Unda* fretis tulit æstuosis.» Ergo Pompeium *resorbuit* mare, i. e. iterum conscendit navem, unde prius in terram egressus erat; contra Horatius non potuit aut noluit effugere ex pugna Philippensi, ut illi, de quibus Cas. Dio XLVII. 49: ἐπὶ τὴν θάλασσαν διέφυγον καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο. Ceterum Horatium etiam in classi meruisse elucet ex Carm. II. 6, 5—7: «Tibur Argeo positum colono Sit meæ sedes utinam senectæ, Sit domus *lasso maris.*» — *vectari freta,* accusativus, ut Verg. Aen. III. 191: «vastumque cava trabe currimus æquor.»

V. 3—4. *Nec ferre durum frigus aut aestum pati,* versum ante oculos habuisse videtur auctor Catal. (Pseudovergil.) IX. 45: «Immoderata pati iam frigora iamque calores.» — *Nec ferre durum frigus,* referendum ad celeberrimam Bruti expeditionem hibernam (a. 43. a. Chr. n.), cum Athenis profectus media hieme per Illyriam exercitum duxit Dyrrhachio usque ad Apolloniam (cf. Plutarch. Quæst. Conv. VI. 8, 2. et Brut. 25.), ubi C. Antonium, triumviri fratrem, ad deditionem (cf. Appian. B. C. III. 79.) coegit. Athenis Bruto se adiunxit, relictis studiis philosophiæ, Horatius; poterat igitur huic expeditioni interesse. — *aestum pati,* referendum ad bellum Philippense æstate anni 42. a. Chr. n. inceptum, cum Brutus et Cassius exercitum duxerunt Sardibus terrestri itinere Abydum, unde ad Chersonesum Thraciam traiicientes eadem, qua olim Xerxes, via brevissimo tempore pervenerunt Philippos: cf. Appian. B. C. IV. 87—88. — *arma victoris sequi,* ut Verg. Aen. III, 54: «Res Agamemnonias

Digitized by Google

victriciaque arma secutus.» Cf. Tibull. II. 6, 1: «Castra Macer sequitur»; Ov. Am. III. 8, 27: «trepidas acies et fera castra sequi»; Lucan. X. 407: «Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.» Ceterum, quæ Horatius vss. 1—4. huius epodi commemorat, id est expeditiones maritimas, itinera terrestria longinqua et militandi labores, eadem breviter tetigit postea Carm. II. 6, 5—8: «Tibur Argeo positum colono Sit meæ sedes utinam senectæ, Sit domus lasso *maris et viarum Militiaeque.*» — *victoris*, Bruti. Nam Brutus, C. Antonio devicto Macedoniaque occupata, ut Cass. Dio. XLVII. 25. docemur: ἐς τὰ νομίσματα, ἃ ἐκόπτετο, εἰκόνα τε αὐτοῦ καὶ πιλίον, ξιφίδιά τε δύο ἐνετύπου· δηλῶν ἔκ τε τούτου καὶ διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ Κασσίου ἠλευθερηκὼς εἴη. In ephemeride autem *Berliner Philologische Wochenschrift* (a. 1888. p. 1043.) descriptus est nummus aureus, ubi conspicitur Bruti imago corona laurea, victoriæ signo cincta et tropæum inter duo rostra, ex quo etiam Brutum ipsum elatum fuisse belli navalis a se gesti gloria patet, quare expeditiones maritimas ab Horatio hoc loco commemorari non est mirum. Unde etiam id elucet, cur Horatius hoc carmen in libro epodon publici iuris facere non potuerit. Nam Brutum victorem appellando lectores commonefecisset summi dedecoris Octaviani Cæsaris, pugnæ Philippensis primæ, de qua Suet. Octav. 13.: «(Octavianus) inita cum Antonio et Lepido societate Philippense quoque bellum, quamquam invalidus atque æger, duplici prœlio transegit, quorum priore *castris exutus* vix ad Antoni cornu *fuga* evaserat»; Plin. N. H. VII. 147—148: «In divo quoque Augusto ... magna sortis humanæ reperiantur volumina ... Philippensi prœlio morbidi *fuga* et *triduo in palude* ægroti et (ut fatentur Agrippa et Mæcenas) aqua subter cutem fusa turgidi *latebra*»: Plut. Brut. 42. (de prima pugna Philippensi): Καῖσαρ οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν. Neque mirum est Horatium Mæcenati Augustoque nondum conciliatum aliter hic atque postea de bello Philippensi loqui; iocatur certe Carm. II. 7, 9—12: «Tecum Philippos et celerem fugam Sensi relicta non bene parmula, Cum fracta virtus et minaces Turpe solum tetigere mento.» Sed Epist. I. 20, 20—23., multo post bella civilia tempore, cum iam non erat ei timendum, ne Augustum læderet, iterum, sicut hoc loco, serio gloriatur bellica virtute: «Me liber-

tino natum patre et in tenui rei Maiores pennas nido extendisse loqueris, Ut quantum generi demas, *virtutibus* addas: *Me primis urbis belli placuisse* domique.» Qui enim erant primi illi urbis, quibus poeta in bello placuit? Brutus certe et Cassius. Optime igitur dixit olim magnus ille *Lessing* (ed. Lachm. IV. p. 26.): «Horaz war ein junger Mensch ohne Ahnen und Vermögen, und dennoch gelangte er gleich Anfangs zu der Würde eines Tribuns. Ist es also nicht klar, dass Brutus persönliche Eigenschaften in ihm müsse entdeckt haben, welche den Mangel an Ahnen und Vermögen ersetzten? Was konnten diese aber für Eigenschaften sein, wenn es nicht entschiedener Muth und eine vorzügliche Fähigkeit zur Kriegskunst wären?»

V. 5—6. *Valent, valent mihi ira*, sæpius commemorat Horatius iracundiam suam; cf. Sat. II. 3, 323: «Non dico horrendam rabiem», Carm. III. 9, 22—23: «improbo Iracundior Hadria», Epist. I. 20, 25. «Irasci celerem.» Ceterum *ira* est fons poeseos iambicæ; cf. Carm. I. 16, 1—9: «O matre pulchra filia pulchrior, Quem criminosis cumque voles modum Pones *iambis*, sive flamma, Sive mari libet Hadriano. Non Dindymene, non adytis quatit Mentem sacerdotum incola Pythius, Non Liber æque, non acuta Si geminant Corybantes aera, *Tristes ut irae.*» — *antiquus furor*, quo olim in bello civili duce Bruto pugnaveram. Cf. Hor. Carm. III. 14, 21—28. (ad servum suum): «Dic et argutæ properet Neæræ Murreum nodo cohibere crinem: Si per invisum mora ianitorem Fiet, abito. Lenit albescens animos capillus Litium et rixæ cupidos protervæ: Non ego hoc ferrem *calidus iuventa Consule Planco*», ubi mentione consulis Planci alludit ad annum 42. a. Chr. n., i. e. ad tempus belli Philippensis. Vult igitur dicere: «Nunc æquo animo fero iniurias, sed olim belli civilis tempore nemo me impune lacessere potuisset iuventute fervidum.» — *furor*, eodem nomine notat bellum civile Carm. IV. 15, 17—18: «non *furor Civilis* aut vis exiget otium»; cf. etiam Epist. II. 2, 47. (de se ipso): «*Civilisque* rudem belli tulit *aestus* in arma.» Ceterum *furor* est proprius iambis, unde A. P. 79: «Archilochum proprio *rabies* armavit *iambo*» et Carm. I. 16, 22—25: «me quoque pectoris Temptavit in dulci iuventa Fervor et in celeres *iambos* Misit *furentem.*» — *Et lingua*, rem enim habet cum homine

Digitized by Google

ignavo, qui lingua tantum maligna valet; est igitur cum eo lingua pugnandum. — *qua par sim tibi*, codex Bruxellensis habet: «qua *assim* tibi»; ego emendavi: **par sim**, i. e. qua me tibi parem præstabo. Origo corruptelæ: pro *parsim* legebatur *passim*. An scribendum **assurgam**, ut contrarium sit præcedenti *iacere* (vs. 1.)? Cf. Verg. Aen. X. 94—95: «nunc sera querelis Haud iustis *assurgis* et irrita iurgia iactas».

V. 7—8. *Per prostitutae*, codices habent *Et prostitutae*, ubi Ribbeck pro *Et* rectissime coniecit **Per**; ut enim homines obtestari aliquem solent per caput fratrum aut sororum eius, ità hoc loco Horatius acerba cum ironia per contubernium sororis Pediatii iurat. — *prostitutae turpe contubernium Sororis*, agitur de sorore Pediatii; cf. Porphyr. ad Hor. Sat. I. 8, 39: «Pediatius eques Romanus honesto patrimonio consumpto etiam *castitatem sororis vendiderat.*» — *turpe contubernium*, agitur enim de concubinatu indigno sororis equitis Romani. Videtur igitur Pediatius virginitatem sororis diviti cuidam magno pretio vendidisse. — *contubernium*, opponitur connubio iusto: concubinatus, ut Curt. Ruf. V. 5, 20. — *o quid me incitas*, similiter dicit Horatius Epod. 6, 1—4. et 11—12: «Quid immerentes hospites vexas, canis Ignavus adversum lupos? Quin huc inanes, si potes, vertis minas Et me remorsurum petis? . . . Cave cave: namque in malos asperrimus Parata tollo cornua.» Ante oculos habuit Catull. 40, 1—2: «Quænam te mala mens, miselle Ravide, Egit præcipitem in meos iambos?»

V. 9—10. *impudice*, i. e. cinæde, ut Catull. 29. 1—5: «Quis hoc potest videre, quis potest pati, Nisi *impudicus* et vorax et aleo,*) Mamurram habere, quod comata Gallia Habebat ante et ultima Britannia? *Cinaede* Romule, hoc videbis et feres?» Cf. etiam Catull. 16, 1—4: «Pedicabo ego vos et inrumabo, Aureli *pathice* et *cinaede* Furi, Qui me ex versiculis meis putastis, Quod sunt *molliculi, parum pudicum?*» et Hor. Epist. I. 20, 3. (ad libellum suum cum puero delicato comparatum): «Odisti claves et grata sigilla *pudico.*» — *improbande Caesari, Seu* etc., quem Cæsar Octavianus in sollemni equitum Romanorum probatione ordine equestri movere debebit, si facta

*) Legendum fortasse *eluo* i. e. *helluo*.

Digitized by Google

eius compererit. Cf. Val. Max. II. 2, 9: «Equestris vero ordinis iuventus omnibus annis bis Urbem spectaculo sui sub magnis auctoribus celebrat, die Lupercalium et *equitum probatione*»; Ov. Trist. II. 89—90. (ad Augustum de se equite Romano): «At, memini, vitamque meam moresque *probabas* Illo, quem dederas, prætereuntis equo»; Suet. Claud. 16. (de censura Claudii): «Recognitione equitum iuvenem probri plenum, sed quem pater *probatissimum* sibi affirmavit, sine ignominia dimisit.» *Improbari* autem dicebantur, qui in hac recognitione a censore aut ab alio magistratu munere censoris fungente notabantur; cf. Sueton. Octav. 39. (de Octaviano censorem agente): «unumquemque equitum rationem vitæ reddere coegit atque ex *improbatis* alios pœna, alios ignominia notavit, plures admonitione.» Post longum intervallum censores creati sunt a triumviris a. 42. a. Chr. n. ante pugnam Philippensem; postea Octavianus ipse sæpissime summa cum severitate fungebatur munere censoris; cf. Sueton. Octav. 37: «Nova officia (Augustus) excogitavit . . . triumviratum legendi senatus et alterum recognoscendi turmas equitum, quotiensque opus esset»; ibid. 38: «Equitum turmas frequenter recognovit post longam intercapedinem reducto more travectionis»; ibid. 39: «notavitque aliquos (ex equitibus), quod pecunias levioribus usuris mutuati graviore fenore collocassent.» — *improbande*, cf. Hor. Epod. 5, 8: «Per improbaturum hæc Iovem.» — *furta . . . tua*, furtum obicit cinædo Thallo etiam Catull. 25, 6—9., quod carmen Horatius in hoc epodo ante oculos habuit: «Remitte pallium mihi meum, quod involasti, Sudariumque cætabum catagraphosque Thynos, Inepte, quæ palam soles habere tamquam avita, Quæ nunc tuis ab unguibus reglutina et remitte»; eodem modo Catull. 33, 1—2: «O *furum* optime balneariorum, Vibenni pater et *cinaede* fili.» Talia furta commisit fortasse etiam Pediatius. Furtum et impudicitiam, ut hoc loco, etiam Epist. I. 16, 36. et 38. una commemorat Horatius: «Idem, si clamet *furem,* neget esse *pudicum,* Mordear opprobriis falsis?» — *dicantur*, sc. Cæsari munere censorio fungenti.

V. 11—12. *helluato . . . patrimonio,* habuit enim Pediatius patrimonium honestum, quod helluatione perdidit; cf. Hor. Sat. I. 8, 39: «*Helluo* vel fragilis, Pediatia» et Porphyr. ad Hor. Sat.

Digitized by Google

I. 8, 39: «Pediatius eques Romanus honesto patrimonio consumpto.» Horatius ante oculos habuit Ciceronis (Pro Sest. 26.) verba in L. Calpurnium Pisonem: «Me ipsum ut contempsit *helluo* patriæ! Nam quid ego *patrimonii* dicam, quod ille totum, quamvis quæstum (sc. corpore!) faceret, *amisit*» et Cic. Agr. I. 1: «ut *impurus helluo* turbet rem publicam . . . ut fit non minus *in* populi Romani *patrimonio nepos* quam in suo» et Cic. De dom. 25: «helluoni spurcatissimo . . . homini egentissimo et facinerosissimo, Sexto Clodio.» — *helluato,* helluatione consumpto; cf. Catull. 29, 16—17: «Parum expatravit an parum *helluatus* est? Paterna prima lancinata sunt bona»; Gell. N. A. II. 24, 11: «cum . . . plerique *in patrimoniis* amplis *helluarentur* et familiam pecuniamque suam prandiorum conviviorumque gurgitibus proluissent.» Notandus autem apud Horatium, ut etiam apud Catullum, transitivus huius verbi sensus. — *sera . . . In fratre parsimonia,* videtur Pediatius fratres minores non ita, ut equitem Romanum decebat, educandos curavisse; unde infra vss. 37—38: «Videbo habentem *praeter ignavos* nihil *Fratres.*» Ignavi scilicet fratres Pediatii facti sunt, cum nihil honesti didicissent. Contrarium laudat Hor. Carm. II. 2, 5—6: «Vivet extento Proculeius ævo Notus in fratres animi paterni.» — *sera . . . parsimonia*, sordida enim in fratrem avaritia non compensabatur helluatio pristina Pediatii; cf. Hesiod. Opp. 369: δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδὼ et Senec. Epist. 1, 5: «Sera parsimonia in fundo est», i. e. cum nummus iam in imo fundo arcæ est, cum iam admodum pauci nummi sunt in arca.

V. 13—16. *acta puero cum viris convivia,* parentes enim Pediatii parum diligenter custodierunt pudicitiam filii; cf. Porphyr. ad Hor. Sat. I. 8, 39: «Pediatius eques Romanus . . . indulgentia parentum mollis evaserat, ut omnem libidinem cum voluptate pateretur.» — *Udaeque per somnum nates,* viri igitur puerum Pediatium inebriatum constupraverunt. — *nates,* ut Catull. 33, 1—2. et 5—8.: «O furum optime balneariorum, Vibenni pater et cinæde fili . . . Cur non exilium malasque in oras Itis, quandoquidem patris rapinæ Notæ sunt populo et *nates* pilosas, Fili, non potes asse venditare.» — *inscio repente clamatum super,* codices habent *insuper,* sed *insuper* præpositionis vice fungens iungi solet cum accusativo, non cum ablativo, ut hoc loco.

Digitized by Google

Quare emendavi: **super**; nam *insuper* ortum esse videtur ex dittographia propter præcedens *clamatum.* — *inscio . . . super,* super dormiente; cf. Lucret. VI. 1247—1248: «Exanimis *pueris super* exanimata parentum. Corpora.» — *Talasio,* aut Talassio, deus nuptialis apud Romanos, ut apud Græcos *Hymen* et *Hymenaeus*; clamari solebat nomen eius tum præcipue, cum nova nupta intravit domum mariti. Hoc loco igitur nuptæ partes agit puer Pediatius. Simile quid narratur de Nerone imperatore impudico; cf. Sueton. Ner. 29: «Doryphoro liberto . . . ita ipse denupsit, voces quoque et heiulatus vim patientium virginum imitatus.» Origo vocis *Talasio* est obscura; cf. Fest. Paul. p. 519. s. v. (ed. *Thewrewk*): «Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificii. Talassionem enim vocabant quasillum, qui alio modo appellatur calathus, vas utique lanificiis aptum.» Horatius videtur ante oculos habuisse Verg. Catal. XII. 7—9: «ducit, ut decet, Superbus ecce Noctuinus hirneam: Talasio, Talasio, Talasio.» Altera vocis forma, *Talassius,* occurrit casu dativo apud Catull. 61, 133—134: «Iubet iam servire *Talassio.*»

V. 17—18. *Quid palluisti . . . An* etc., sc. timore subito, culpæ conscius; cf. Hor. Epist. I. 16, 38: «Mordear opprobriis falsis *mutemque colores?*» et Epod. 7, 13—16. (ad Romanos bella civilia scelesta moventes): «Furorne cæcus *an* rapit vis acrior *An* culpa? responsum date. Tacent et albus ora *pallor* inficit Mentesque perculsæ stupent.» — *femina,* quia cinædus est, vir mollis muliebria patiens; eodem modo Hor. Sat. I. 8, 39. eum pro Pediatio *Pediatiam* nominavit ad hunc ipsum locum alludens Pediatiumque breviter, ut iam ex hoc epodo omnibus notum, perstringens. Nam hunc epodum, etsi Horatius eum non edidit, ex multis apographis tamen notissimum fuisse docent imitationes Tibulli, Ovidii et Priapeorum in his adnotationibus nostris commemoratæ. Cf. Porphyr. ad Hor. Sat. I. 8, 39: «Pediatius . . . mollis evaserat, ut omnem libidinem cum voluptate pateretur. Propter quod eum Horatius *feminino* nomine *Pediatiam* appellavit.» — *An ioci dolent,* iam te pænitet iocorum; cf. Catull. 63, 73: «Iam iam dolet, quod egi, iam iamque pænitet.» — *ioci,* sensu erotico, Hungarice *szerelmeskedések* sive *szerelmi kalandok,* Germanice *Liebschaften* sive *Liebesabenteuer.* Eodem sensu Hor. Epist. I. 6, 65—66: «Si, Mimnermus

Digitized by Google

uti censet, sine *amore iocisque* Nil est iucundum, vivas in *amore iocisque*» et ibid. II. 2, 56: «anni Eripuere *iocos Venerem* convivia ludum»; Carm. I. 2, 33: «Erycina ridens, Quam *Iocus* circumvolat et *Cupido*.» Cf. Ov. Her. 15, 47—48: «Tunc te plus solito lascivia nostra iuvabat Crebraque mobilitas aptaque verba *ioco*» et A. A. II. 175—176: «cum culta pax sit amica Et *iocus* et causas quidquid amoris habet» et ibid. II. 723—724: «Accedent questus, accedet amabile murmur Et dulces gemitus aptaque verba *ioco*»; Priap. 82, 24—25. (ad mentulam): «Puella nec *iocosa* te levi manu Fovebit adprimetve lucidum femur» et ibid. 45: «*Venus iocosa* molle ruperit latus.» — *facta* . . . *tua*, facinora, peccata erotica; cf. Catull. 81, 5—6. (de puero delicato): «quem tu præponere nobis Audes et nescis, quod facinus facias.»

V. 19—20. *Non me vocabis* etc., non me facies participem scelerum tuorum. — *spurca per Cotyttia*, codices habent *pulchra*, sed Haupt optime emendavit: **spurca**; origo corruptelæ: haplographia propter præcedens *vocabis*. Dicitur autem *spurcum* de nefända libidine, ut Catull. 106, 1—2: «tua cana senectus *Spurcata* impuris moribus intereat» et 77, 7—8: «puræ pura puellæ Savia comminxit *spurca* saliva tua» et Cic. Agr. I. 1: «*impurus* helluo» et Cic. De dom. 25: «helluoni *spurcatissimo* . . . . homini egentissimo et facinerosissimo, Sexto Clodio.» Horatius ipse dicit Sat. II. 5, 18: «Utne tegam *spurco* Damæ latus?» — *per Cotyttia*, per dies festos Cotyttus, ut Hor. Carm. II. 3, 6—7: «per dies Festos.» — *Cotyttia*, festa nocturna in honorem Cotyttus, Veneris Thraciæ (cf. Strab. X. p. 470. et Athen. XII. 8.) etiam Athenis præcipue a feminis celebrata, omnibus nefandæ libidinis generibus fœdissima. Cultum huius deæ etiam apud Romanos receptum fuisse non est verisimile; sed certe usitati erant virorum cinædorumque certis diebus conventus, quos Horatius hoc loco, comœdiæ Eupolidis memor, iocose Cotyttia nominat. Hunc suum locum respexit Hor. Epod. 17, 56—57. (verba Canidiæ ad Horatium): «Inultus ut tu riseris Cotyttia Volgata, sacrum liberi Cupidinis.» Ad utrumque locum alludit Iuven. 2, 91—92: «Talia secreta coluerunt orgia tæda Cecropiam soliti *Baptae* lassare Cotytton,» ubi scholiasta adnotat: «*Baptae* titulus libri, quo impudici describuntur ab Eupolide, qui inducit viros ad imitationem feminarum saltantes.

Digitized by Google

Baptæ autem molles. Quo titulo Eupolis comœdiam scripsit, ob quam ab Alcibiade, quem præcipue perstrinxerat, necatus est.» Eupolidem, veteris comœdiæ Atticæ auctorem, commemorat Horatius etiam Sat. I. 4, 1—5: «*Eupolis* atque Cratinus Aristophanesque poetæ Atque alii, quorum comœdia prisca virorum est, Si quis erat dignus describi, quod *malus* ac *fur*, Quod *moechus* foret aut sicarius aut alioqui Famosus, multa cum libertate notabant.» — *Ad feriatos fascinos*, obscene dictum: intellegendi sunt pedicones festum Cotyttus agentes, quorum libidinibus inserviebat Pediatius. *Fascini* ergo viros significant, ut apud Horatium *cunnus* feminam; cf. Sat. I. 2, 36: «mirator *cunni* Cupiennius albi» i. e. matronarum albis stolis indutarum; notissimus est autem locus ille, quem etiam *Lord Byron*, illustrissimus Britannorum poeta, in *Don Juan**) celebravit: Sat. I. 3, 107—108: «Nam fuit ante Helenam *cunnus* tæterrima belli Causa.» Horatium ipsum Augustus teste Suetonio (in vita Horatii) «sæpe inter alios iocos purissimum *penem* et homuncionem lepidissimum» appellavit. — *feriatos*, festum agentes, ut Hor. Carm. IV. 6, 14—15: «male feriatos Troas.» *Feriatos fascinos* igitur idem significat, quod Epod. 17, 56—57: «Cotyttia . . . sacrum liberi Cupidinis», ubi poeta ad hunc ipsum locum alludit. — *fascinos*, verbum occurrit apud Hor. Epod. 8, 17—18: «Inlitterati num magis nervi rigent Minusve languet fascinum?»

V. 21—22. *Nec te movere lumbulum in crocotula*, codex Bruxellensis habet: «Nec *deinde* te movere *lumbos* in *ratulam.*» Ubi *deinde* omisi, quia ex «*te* movere» ortum videtur «*dein* movere», tum «*deinde* movere», ad extremum, cum pronomen desideraretur, «*deinde te* movere.» Pro *lumbos* scripsi **lumbulum** et pro inepto *ratulam* ex Aldina II. **crocotula**; formis enim deminutivis utitur Horatius ad mollitiem muliebrem cinædi significandam ad exemplum carminis Catull. 25, 1—2. et 10—11; «Cinæde Thalle, mollior *cuniculi* capillo Vel anseris *medullula* vel *imula auricilla* . . . Ne laneum *latusculum* manusque *mollicellas* Inusta turpiter tibi flagella *conscribillent.*» Ergo *latusculo* cinædi apud Catullum respondet *lumbulus* apud Horatium. — *movere lumbulum*, cinædus ad sonum crotalorum et tibiæ pera-

*) Lib. IX. stroph. 55.

Digitized by Google

git sacram saltationem in templo Cotyttus. Poeta ante oculos habuit Eupolidis Baptas, ubi teste Schol. in Iuven. 2, 91. scriptor: «inducit viros ad imitationem feminarum saltantes.» Cf. Eupol. fr. 77. (ed. Kock), ubi agitur de viro, fortasse de Alcibiade ipso, in honorem Cotyttus saltante: Ὃς καλῶς μὲν τυμπανίζεις Καὶ διαφάλλεις τριγώνοις Κἀπικινεῖς ταῖς κοχώναις Κἀνατείνεις τὼ σκέλη.*) *Lumbulum movere* de actione saltandi, ut Verg. Cop. 2: «Crispum sub crotalo docta movere latus»; Iuven. 6, 314—315: «Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos Incitat.» Cf. Priap. 19, 1—3: «Telethusa circulatrix, Quæ *clunem* tunica tegente nulla Sistris aptius acriusque *motat*» et 27, 1—2: «Deliciæ populi, magno notissima circo, Quintia vibratas docta *movere nates.*» Horatius ante oculos habuisse videtur Catull. 16, 10—11: «his pilosis, Qui duros nequeunt *movere lumbos.*» — *in crocotula,* veste feminea, ut nunc quoque in ephemeridibus sæpe legimus in conventibus hominum, qui nunc dicuntur, *homosexualium* pueros aut iuvenes libidinibus virorum inservientes vestibus indui solere muliebribus. Crocota erat tunica tenuis crocei coloris in luxu feminarum usurpata, cinædo Pediatio eo magis conveniens, quod interdum etiam Galli, sacerdotes semiviri Cybeles, hac veste utebantur. Horatius ante oculos habuit Cic. De harusp. resp. 21, 44. (de Clodio veste muliebri induto in templum Bonæ Deæ irrepente): «P. Clodius a *crocota,* a mitra, a muliebribus soleis purpureisque fasciolis, a stupro est factus repente popularis.» Etiam Iuven. 2, 97. dicit de cinædo Bonam Deam celebrante: «Cærulea indutus scutulata aut galbina rasa.» — *crocotula,* formam deminutivam sumpsit Horatius ex Plaut. Epid. II. 2, 45. sqq., ubi agitur de luxu feminarum: «Quid istæ, quæ vestei quotannis nomina inveniunt nova! Tunicam rallam, tunicam spissam, luteolum cæsicium, Indusiatum, patagirtam, caltulam aut *crocotulam.*» — *prensis . . . altaribus,* cinædi prius precantes tangunt aram, deinde saltare incipiunt. Cf. Ov. Am. I. 4, 27: «Tange manu mensam, tangunt quo more precantes.»

V. 23—26. *Flavumque . . . Thybrim,* ut Hor. Carm. I. 2, 13: «flavum Tiberim» et II. 3, 18: «Villaque flavus quam Tiberis lavit.» — *propter Thybrim,* ad Tiberim, ut Lucret. II.

---

*) Ita rectissime scripsit Fritzschius pro tradito: Καὶ πείθεις ἄνω σκέλη.

Digitized by Google

30: «Propter aquæ rivum sub ramis arboris altæ.» — *olentes nauticos*, nautas male olentes, ut Hor. Epod. 10, 1—2: «Mala soluta navis exit alite Ferens *olentem* Mævium» et Carm. I. 17, 7. (de hirco): «*Olentis* uxores mariti.» — *nauticos*, nautas; codices habent *nauticum*, ego emendavi: **nauticos**, quia nautici sæpe appellantur nautæ; cf. Liv. XXVIII. 7: «Philippus supervenit tumultumque etiam ex terra nauticis præbuit»; Plin. N. H. XVI. 70, 1: «Velificant in Pado nautici.» — *nauticos Vocare*, sensu erotico *vocare* significat: aliquem aut aliquam vocare ad rem Veneream peragendam. Hoc loco cinædus vocat nautas, ut libidinibus eorum inserviat. Nautæ erant frequentissimi hospites lupanarium, unde Hor. Epod. 17, 20. (de Canidia): «Amata nautis multum et institoribus.» — *caeno retentae*, ut Hor. Sat. II. 7, 26—27: «hæres . . . Nequiquam cæno cupiens evellere plantam.» — *caeno . . . turbido*, codices habent *sordido*, quod ab Horatio scriptum fuisse non est verisimile, cum statim (vs. 28.) sequatur *sordidas*. Emendavi: **turbido.** Hunc enim Horatii locum ante oculos habuisse videtur Verg. Aen. VI. 296. (de ripa Acherontis, quo adpellitur navis Charontis): «*Turbidus* hic *caeno* vastaque voragine gurges.» Cf. etiam Verg. Ge. II. 137: «*auro turbidus* Hermus.» — *Macraque . . . aqua*, exigua; insolenter dictum.

V. 27—28. *in culinam ad uncta novendialia*, in codicibus legitur: «in culinam *et* uncta *compitalia*», sed præpositio *in* nequit ad *compitalia* et ad *dapes* (vs. 28.) commode referri neque, quid *compitalia* hoc loco sibi velint, explicari potest. Quare pro *et* scripsi **ad** et *compitalia* mutavi in **novendialia.** — *culinam*, cf. Paul. Fest. s. v. (p. 46. ed. *Thewrewk*): «Culina vocatur locus, in quo epulæ in funere comburuntur» et latiore sensu, ut hoc loco, *culina* significat communia sepulcreta pauperum, ut Gromat. vett. 21, 18; 55, 9; 86, 9. docemur; cf. Aggen. comment. in Frontin. p. 60. Gœs.: «Sunt in suburbanis loca publica inopum destinata funeribus, quæ loca *culinas* appellant.» Horatius etiam Sat. I. 8, 39. inducit Pediatium montem Esquilinum frequentantem, ubi prius (vs. 10. eiusdem satiræ): «miseræ plebi stabat commune sepulcrum.» — *ad uncta novendialia*, sacra novendialia dicuntur ea, quæ nono post sepulturam die mortuis offerebantur. Dapes comburebantur in sepulcretis, ubi homines pauperes reliquias cenæ ex cinere legentes

Digitized by Google

vescebantur. Horatius respexit Catull. 59, 1—5: «Bononiensis Rufa Rufulum fellat, Uxor Meneni, sæpe quam *in sepulcretis* Vidistis ipso rapere *de rogo cenam,* Cum devolutum ex igne prosequens panem Ab semiraso tunderetur ustore.» Eandem rem tangit Hor. Epod. 17, 46—48. (de Canidia): «O nec paternis obsoleta *sordibus* Neque *in sepulcris pauperum* prudens anus *Novendiales* dissipare pulveres», cui loco optime respondent hic vss. 27—28: «Neque *in culinam* ad uncta *novendialia* Dapesque duces *sordidas.*» Porphyr. ad Hor. Epod. 17, 48. hæc adnotat: «Cinerum reliquias vult intellegi, nam novendiale dicitur sacrificium, quod mortuo fit nono die, quam sepultus est.» Errabant igitur interpretes, qui apud Hor. Epod. 17, 48. *pulveres* ad reliquias corporis mortui in rogo combusti referre volebant; agitur enim de cineribus cenæ novendialis ambustæ, quos Canidia misera vescendi causa dissipare solebat. — *uncta novendialia,* anapæstus in quarto pede trimetri iambici; eodem loco tribrachys reperitur Hor. Epod. 17, 17: «Alitibus atque canibus homicidam Hectorem» et ibid. vs. 74: «Vectabor umeris tunc ego inimicis eques.» — *uncta*, sordida, ut res ambustæ esse solent; epitheton *unctum* pro *sordidum* est Horatio proprium. Cf. Hor. Epist. I. 14, 21: «*uncta* popina» et Sat. II. 4, 62: «*immundis* popinis»; Sat. II. 2. 68—69: «nec sic, ut simplex Nævius, *unctam* Convivis præbebit aquam»; Sat. II. 4, 78—79: «Magna movet stomacho fastidia, si puer *unctis* Tractavit calicem manibus». — *Dapesque . . . sordidas*, pauperibus et mendicis convenientes; cf. Cic. Ad Att. XII. 27, 1: «Sordida villula ac valde pusilla»; Senec. Epist. 18, 7: «Timoneas cenas et *pauperum* cellas . . . *panis* durus ac *sordidus,*» ubi panis sordidus significat panem plebeium; Lucan. IV. 396: «sordida tecta» i. e. casæ pauperum; Hor. Carm. II. 10, 6—8: «caret *obsoleti Sordibus tecti,* caret invidenda Sobrius aula.»

V. 29—32. *Quibus repletus ut salivosis labris,* i. e. postquam satur factus est Pediatius, libidinem sentire incipit; cf. Catull. 32, 10—11: «Nam pransus iaceo et satur supinus Pertundo tunicamque palliumque.» — *salivosis labris,* saliva cupidinem (libidinem) significat, ut Senec. Epist. 79, 7: «Aut ego te non novi aut Aetna tibi *salivam movet.* Iam *cupis* grande aliquid et par prioribus scribere.» Cf. Pers. Sat. 5, 112. (de

Digitized by Google

cupidine lucri): «Nec gluttu sorbere *salivam Mercurialem.*» — *Obesam*, per irrisionem: pinguem et crassam. — *Exaestuantis dente solvis pantices Udisque lambis saviis*, i. e. tu ne in Venere quidem coniugali ita te geris, ut virum decet, sed facis, quod femina tribas feminæ facere solet; tu vir es, tamen λεσβιάζεις. — *Exaestuantis*, sc. uxoris, quæ sudare incipit in libidinis actu. Eandem rem tangit Horatius Epod. 12, 7—9. (de anibus libidinosis): «Qui *sudor* vietis et quam malus undique membris Crescit odor, cum pene soluto Indomitam properat rabiem sedare.» Ceterum codices habent: *Et aestuantes*, pro quibus inepte positis scripsi: **Exæstuantis. — dente,** rectissime coniecit Eldikius pro *docte*, quæ est codicis Bruxellensis lectio. Agitur enim de cunnilingo, qui prius dentibus titillat κλειτορίδα feminæ, iis ipsis dentibus, quibus paulo ante mortuorum cenam comedit, deinde cunnum lambit. Hunc locum et vs. 36. ante oculos habuit Priap. 78, 1—6: «At di deæque *dentibus tuis escam Negent*, amicæ *cunnilinge* vicinæ, Per quem puella fortis ante nec mendax Et quæ solebat impigro celer passu Ad nos venire, nunc misella **landicæ** (i. e. κλειτορίδος!) Vix posse iurat ambulare præ *fossis*» i. e. vulneribus dente cunnilingi factis. — *solvis pantices*, tamquam dissolvis, liquefacis uterum ὀργασμῷ excitato. *Solvi* enim dicitur apud viros de emissione seminis, apud feminas de ὀργασμῷ. Hunc locum ante oculos habuit Ov. A. A. III. 793—794: «Sentiat *ex imis* Venerem *resoluta* medullis Femina et ex æquo res iuvet ista duos» et ibid. II. 681—682: «Odi concubitus, qui non utrumque *resolvunt:* Hoc est, cur pueri tangar amore minus.» Eodem modo apud Horatium ipsum Epod. 12, 7—9. (de anu libidinosa): «*pene soluto* Indomitam rabiem properat sedare.» — *pantices*, venter, viscera, hoc loco: uterus feminæ. Cf. Plaut. Pseud. I. 2, 50: «vino modo madidæ estis: Eo vos vestrosque *pantices* adeo madefacitis, cum sim ego hic siccus» et Priap. 66, 1—4: «Tu, quæ, ne videas notam virilem, Hinc averteris, ut decet pudicam, Nil mirum — nisi, quod times videre, Intra *viscera* habere concupiscis.» Hunc Horatii locum ante oculos habuisse videtur Priap. 82, 26—28: «Bidens amica Romuli senis memor Paratur, inter atra cuius inguina Patet iacente *pantice* abditus specus.» *Pantex* vox ex lingua vulgari petita; remansit in lingua Valachorum: *pântece.* —

Digitized by Google

Udisque lambis saviis, rectissime emendavit Bæhrens; codex Bruxellensis pro **Udisque** habet: *osiculisque*, Helmstadiensis: *osusque*, Arundelianus et Rehdigeranus: *hossusque*. — *Udisque . . . saviis*, udis propter ὀργασμὸν feminæ; Horatius ante oculos habuit Aristoph. Equit. 1284—1286: Τὴν γὰρ αὑτοῦ γλῶτταν αἰσχραῖς ἡδοναῖς λυμαίνεται Ἐν κασωρείοισι λείχων τὴν ἀπόπτυστον δρόσον Καὶ μολύνων τὴν ὑπήνην καὶ κυκῶν τὰς ἐσχάρας et Catull. 77, 7—8: «Sed nnnc id doleo, quod puræ pura puellæ Savia comminxit spurca saliva tua.» Horatium et Aristophanem simul respexit Iuven. 9, 3—4: «Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat Ravola, dum Rhodopes *uda* terit inguina *barba*.» Horatium imitatur etiam Tibull. I. 8, 37—38: «Et dare *anhelanti* pugnantibus *umida* linguis *Oscula*.»

V. 33—36. *Nunc laede, nunc lacesse, si quicquam vales*, cf. supra vs. 8: «quid me incitas» et Hor. Epod. 6, 3—4: «Quin huc inanes, *si potes*, vertis minas Et me remorsurum petis?« — *Et nomen abscribo tuum*, in epodis editis nomine notavit Horatius feneratorem Alfium (2, 67.) et poetam Mævium (10, 2.); falso nomine usus Canidiam posuit pro Gratidia 3, 5. et 17. In homines innominatos invehitur 4., 6., 8. et 12. Hunc locum ante oculos habuit Ovid. Ib. 51—54: «Et neque *nomen* in hoc, nec dicam *facta* (cf. vs. 18. huius epodi) libello, Teque brevi, qui sis, dissimulare sinam. Postmodo, si perges, in te mihi liber *iambus* Tincta Lycambeo sanguine tela dabit» et ibid. vss. 643—644: «Postmodo plura leges et *nomen* habentia *verum*, Et *pede*, quo debent acria bella geri.» — **Cinæde Pediati, tuæ** *liquere opes*, ita emendavi versum in codicibus mirum in modum corruptum; Bruxellensis enim habet: «Cine delucci iam te liquerunt opes», Monacensis: «cinæ dulcissimā et liquere opes.» Origo corruptelæ: pro *Pediati* legebatur *Peduci*.*) Versus igitur eandem habebit formam metricam, quam etiam vs. 13. habet: «Vel acta puero cum viris convivia», i. e. in primo pede erit iambus, in secundo tribrachys, in tertio spondeus, in quarto iambus, in quinto spondeus. An ponendum cognomen scribendumque: «Cinæde **Lusce**, iam *tuae* liquere opes»? Cognomen *Luscus* occurrit etiam apud Hor. Sat. I. 5, 34. — *Cinaede Pediati*, ut Catull.

*) Eodem modo *Ciris* vs. 374. «fur*ia*lia» corruptum est in «frigid*u*la».

Digitized by Google

25, 1: «Cinæde Thalle.» Cf. Hor. Sat. I. 8, 37—39. (Priapus de se): «Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis Corvorum atque in me veniat mictum atque cacatum Helluo vel *fragilis Pediatia* furve Voranus,» ubi Porphyrio adnotat: «Pediatius... mollis evaserat... propter quod eum Horatius feminino nomine *Pediatiam*, non Pediatium appellavit; ob eandem causam et *fragilem* dixit, id est mollem.» Eodem modo *Egiliam* pro *Egilio* posuit Opimius secundum Cic. De orat. II. 68, 277: «Quid tu, *Egilia* mea? Quando ad me venis cum tua colu ac lana?» — *tuae liquere opes*, locum ante oculos habuit Ov. Ib. 418—422: «Utque per alternos unda labente recursus Subtrahitur presso mollis harena pedi, Sic *tua* nescio qua semper *fortuna liquescat* Lapsaque per medias effluat usque manus» et Tibull. I. 6, 53—54: «*labentur opes*, ut vulnere nostro Sanguis.» — *liquere*, ex *liquesco:* tamquam liquefiunt, dilabuntur. Eadem perfecti forma Plaut. Cas. 295: «in sortiendo sors *deliquerit*» et Varr. apud Non. p. 334: «aurum *colliquisset* .... quod æs fervefactum *colliquisset.*» — *Fameque genuini crepant*, ut Plaut. Men. V. 5, 27: «Intestina mihi, quando esurio, crepant.» — *genuini*, tres syllabæ: dentes molares; eadem synizesis Hor. Sat. II. 2, 76. et Epist. I. 1, 108: *pitvita* pro *pituita*.

V. 37—40. *Videbo habentem praeter ignavos nihil Fratres* etc., Horatius ante oculos habuit Catull. 23, 1—4: «Furi, cui neque servus est neque arca Nec cimex neque araneus neque ignis, Verum est pater et noverca, quorum Dentes vel silicem comesse possunt.» — *ignavos . . . Fratres*, qui in domo Pediatii vixerunt et ab eo alebantur. — *iratum Iovem*, iratum Iovem aut iratos deos habere dicebantur, qui misere ac sordide vivebant; cf. Hor. Sat. II. 3, 8: «Iratis natus paries dis»; inscript. apud A. de *Romanis:* Le antiche camere Esquiline (Romæ, 1822.): «Duodeci deos et Dianam et Iovem optumum maximum habeat iratos»; Pers. Sat. IV. 27. (de avaro et sordido): «Hunc ais, hunc dis iratis genioque sinistro»; Phædr. IV. 19, 15. (de dracone thesaurum custodiente avaroque simili): «Dis est iratis natus, qui est similis tibi.» — *Scissumque ventrem*, tamquam uterum feminæ; similiter podicem pathici *vulvam* nominat Pers. Sat. 4, 35—36: «Hi mores, penemque arcanaque lumbi Runcantem populo marcentes pandere *vulvas*»; cf. Iuven.

Digitized by Google

2, 10: «Inter Socraticos notissima *fosse* cinædos.» — *Scissumque*, proprie dicitur de actu pedicandi; ex. Catull. 112, 1—2: «Multus homo es, Naso; neque tecum multus homo est, qui Te *scindit*: Naso multus es et *pathicus*.» Cf. Priap. 26, 10. (Priapus de se): «Fures *scindere* quamlibet valentes» et 77, 23: «Furum *scindere* podices solebam.» — *hirneosi*, pro: herniosi, ut Verg. Catal. XII. 8: *hirneam* pro *herniam*. — *patrui*, qui, ut etiam ignavi fratres supra memorati, in domo Pediatii vivebat. — *Pedes inedia turgidos*, versum imitatur Ov. Met. VIII. 807—808. (de Fame personificata): «Auxerat articulos macies genuumque *tumebat* Orbis et immodico prodibant *tubere* tali», ubi Haupt rectissime adnotat. «Die Magerkeit der Glieder liess für den Anblick die Gelenke stärker hervortreten.» Horatius respexit Hesiod. Scut. 264—266: Πὰρ δ' Ἀχλὺς εἱστήκει ἐπισμυγερή τε καὶ αἰνή, Χλωρὴ ἀϋσταλέη, λ ι μ ῷ καταπεπτηυῖα, Γ ο υ ν ο π α χ ή ς. — *Pedes* . . . *turgidos*, cf. Hor. Epod. 8, 9—10: «Venterque mollis et femur *tumentibus* Exile *suris* additum.» — *inedia*, tres syllabæ per synizesin, ut Hor. Epod. 12, 7: «Qui sudor *vietis* et quam malus undique membris», ubi legendum: *vjetis*.

* * *

Videtis iam, auditores doctissimi, totam indolem elocutionemque huius epodi adeo Horatianas esse, ut ex eo plures loci Horatiani accuratius, quam huc usque factum est, possint explicari. Sed, quod maius est, totum etiam carmen Horatianum huc usque parum intellectum nova hinc illustratur luce. Nam exordium palinodiæ illius notissimæ, odes 16. libri I.:

> O matre pulchra filia pulchrior,
> Quem criminosis cumque voles modum
> Pones iambis, sive flamma
> Sive mari libet Hadriano,

nunc demum explicabile nobis factum est. Agitur enim hoc loco de iambis in epodorum libro non editis, cuius apographa, quæ conquiri poterant, feminæ cuidam plucherrimæ misit Horatius delenda; nam epodos publici iuris factos omnibusque notos frustra ei misisset. *Criminosi* certe *iambi* hoc loco commemorati commode possunt referri ad hunc epodum *crimina* Pediatii con-

Digitized by Google

tinentem, ubi vs. 18. legimus: «An *facta* cognoscis *tua?*» Vss. autem odes 5—9.:

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Si geminant Corybantes æra,
Tristes ut *irae*,

alludere videtur auctor ad vs. epodi 5.:

Valent, valent mihi *ira* et antiquus *furor*;

ad *furorem* autem hic commemoratum referas licet vss. odes 22—25:

... me quoque pectoris
Temptavit in *dulci iuventa*
Fervor et in celeres iambos
Misit *furentem*;

vss. autem odes 26—28.: «dum mihi Fies recantatis amica *Opprobriis*» conferri possunt cum vss. 7—32. epodi, ubi gravissima iaciuntur opprobria in Pediatium et uxorem eius. Ergo *mater* illa *pulchra filiae pulchrioris* potuit esse *uxor* Pediatii per irrisionem *obesa* (vs. 30.) dicta. Quæ mater illo tempore, quo Horatius hunc epodum scripsit, potuit habere filiam pubescentem fortasse non ex cinædo illo, sed ex marito priore conceptam, cui Horatius iuvenis domum Pediatii frequentans olim placuisse videtur. Poeta autem novem aut decem post annis hac ode alloquitur feminam matura iam pulchritudine fulgentem recantatisque saltem opprobriis in matrem iactis — de patre enim nulla mentio — rogat eam vss. 27—28.: «mihi Fias ... amica ... *animumque reddas.*»

* * *

Scripsisse videtur Horatius hunc epodum, ubi Brutum (vs. 4.) *victorem* appellat seque bello Philippensi interfuisse glorians commemorat, antequam a Vergilio in domum Mæcenatis vere anni 38. inductus esset. Adnumerandus est igitur verisimiliter antiquissimis Horatii carminibus. Sequitur hic multo fidelius,

Digitized by Google

quam postea, *animos numerosque* Archilochi; res autem nonnullas mutuatur a Catullo et a scriptoribus veteris comœdiæ, ab Eupolide et Aristophane. Scribit re vera iuvenili fervore incitatus, nondum mitigatus philosophia morali. Carmen tradidisse videtur fautori suo, Vergilio, cuius post mortem ex scriniis relictis sine ulla selectione editus liber *Catalepton* nobis servavit epodum carminibus Vergilianis insertum atque ex eo tempore sine minima suspicionis umbra a tota antiquitate Vergilio tributum. In quo maxime eo gaudemus, quod carmen illud ipsum, quod auctor non solum non ediderat, sed postea etiam apographa eius delenda curaverat, ad nos tamen pervenit et Horatio argumentis luculentis potest vindicari. Quod igitur inde ab anno 13. a Chr. n., quo Epistulæ libri secundi ab auctore ipso editæ sunt, non evenit, id evenit nunc: poemata Horatii aucta sunt carmine integro. Habemus *epodum duodevicesimum* ex Appendice Vergiliana in Appendicem editionum Horatii transferendum.

* * *

Cum hæc scripsissem, in mentem mihi venit elegia notissima Nestoris nostri, Pauli *Gyulai,* qui nunc quoque inter nos sedet, carmen illud, quod olim puerilibus annis dulcedine versuum captus edidiceram, quo certe nemo scripsit de Horatio quidquam pulchrius. Nam, cum Russorum tyrannus libertatem nostram avitam atque paulo ante recuperatam pede barbaro conculcasset, Horatio lecto sanctissimoque permotus dolore ita exclamavit*) poeta nobis carissimus:

O Romam, Romam, perpessam turpia Romam!
  At Flaccus Veneres concinit, ecce, lyra.
Candida num splendent Capitolia lumine prisco?
  Non fert indignum libera Roma iugum?
Heu, ubi avita fides, libertas dulcis ubi nunc?
  Mortalis colitur, pro pudor, æde deus!
Ingeniis magnis celebratur fama tyranni;
  Interiit populus, sordida turba manet.

*) Carmen, quod ex Hungarico in Latinum converti, inscribitur: *Horatius olvasásakor* i. e. *Cum legerem Horatium.*

Digitized by Google

An fallor mærens et nil nisi iussa tributa
  Persolvit vates Cæsaris arma sonans?
Totam cum videas animum uni vendere Romam,
  Immunis cur sit, quisque ferit citharam?
Forsan, dum cantat ludosque iocosque poeta,
  Immensus lacerat pectora fida dolor
Et secum tacitus: «Bruti nunc urbe superba
  Nil præter Venerem, gaudia, vina licet.»

«Cæcus amor nostri, metus atque infanda libido,
  Quidquid erat sancti, cordibus expulerant.
Nil es iam virtus, nisi verbum, nomen inane;
  Somnus libertas, prendere quem nequeas.
Sola regat rebus dubiis prudentia mores,
  Discantur monitus, docte Epicure, tui:
Mitte Urbis curam; fallentis semita vitæ
  Te beet: æquo animo, quidquid erit, tolera.»

«Culmina Soractis, en adspice, nix tegit alta,
  Ingere ligna foco, funde Falerna, bibe;
Venturi secreta ævi, fuge quærere, quæ sint,
  Serius ocius, heu, pallida mors veniet.
Gaude hodie, dum fata sinunt tristesque sorores,
  Crinibus et nitidis myrtea serta geras,
Nec tu sperne choros, cantum, convivia, amores:
  Summa bona hæc credas, quæ tibi vita dedit».

«Felix, qui didicit vitare negotia longe
  Vivere scitque sibi rura paterna colens!
Absint divitiæ, paupertas absit acerba:
  Tu mediam quæras, aurea namque, viam.
Sæpius excelsos feriunt vaga fulgura montes
  Deiecta et vento populus alta ruit:
Omnia tuta virent Tiburni valle reducta,
  Arbusta et flores molle sonant zephyro.»

«Quos præbent artes, rerum et natura lepores,
  Si sapis et calles vivere, id omne tuum est,
Quamque iuvat lenes noctu repetisse susurros
  Furtivæ Veneris tempore composito!
Dic, utram malis, Pyrrhamne Chloenne tenellam?
  Aetas, dum loquimur, livida iam fugiet:
Fructum præsentis tu percipe providus horæ,
  Venturo metuens credere carpe diem!»

Digitized by Google

Gaudia tu vitæ cantas, divine poeta!
  Tristem animum dulci parce movere sono!
Nos quoque sensimus, heu, deflenda clade Philippos,
  Nos quoque vidimus, o, cuncta perisse bona.
Tempora nostra tuis componere forte licebit:
  Aetas hæc nova iam cœperat esse senex,
Vulnera sed torrent, mæremus corde profundo,
  Est sanctus nobis semper eritque dolor!

Rebus in adversis discamus vivere fortes!
  Carcer, vincula, mors non tibi summa mala!
Devictis pulchrum causa confidere iusta:
  Magnis iam cœptis fata viam invenient.
Decisas pennas temptant relevare poetæ
  Iamque monent segnes iamque iterum astra petent:
Persta atque obdura, noli spem ponere, pectus,
  Ex humili luctu surge age, surge, anime!

Ita cecinisti olim, Magne Senex, Academiæ nostræ per quinquaginta iam annos decus! Quod autem iam tunc divino vatis præsagiisti animo, philosophiam Horatii nihil esse aliud nisi lenimen luctus acerbi, id fuisse verissimum nunc demum patet. Quo magis me iuvat Tibi ostendisse Horatium iuventute fervidum, amissæ libertatis dolore cruciatum: non sapientem Epicureum, non Mæcenatis amicum, non laudatorem Augusti, sed Bruti militem.

* * *

Ad finem perveni, Academia Amplissima! Alma philologiæ Musa constantem meam erga se fidem tanto munerata est præmio, quantum nedum vir unquam sperare, sed ne iuvenis quidem olim somniare ausus sum. Quod si mecum ipse reputo, animum novitate inventi adhuc confusum divina quadam voluptate mixtus horror occupat, qui non gaudio me indulgere sinit, sed potius quærere iubet, quonam placem sacrificio cæli invidiam mihi in tantum felicitatis fastigium evecto imminentem. Quare, si quid ex hoc invento in me redundat gloriæ, id totum permitto Academiæ Litterarum Hungaricæ, quæ me quindecim abhinc annis adulescentulum sociorum numero adscribi iussit eoque ex tempore mea studia auctoritate sua protegit summaque liberalitate sustentat atque fovet, cui debeo, quod severa artis disci-

Digitized by Google

plina roboratus maiores nido potui extendere pennas. Hac igitur pulcherrima vitæ hora rediens ex nemore Musarum, ubi «avia peragravi loca nullius ante trita solo», integros accessi fontes plenoque pectore hausi, quam ibi composui ex floribus prorsus ignotis coronam, eam offero conditori huius Academiæ, maximo illi Hungarorum, Divis Manibus *Széchenyii* nostri!

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Lv 19.283
De epodo Horatii Cataleptis Vergili
Widener Library 006236131
3 2044 085 245 330

Digitized by Google